האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في اسرائيل

8 בפברואר, 2022

לכבוד
ח"כ ואליד טאהא
יו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה
הכנסת

שלום רב,

הנדון: **<u>דיון בנושא "הקשר בין תכנון, השלמת תשתיות ותשתיות חשמל לבעיית הפסקות החשמל החוזרות ונשנות ביישובי החברה הערבית" ביום 14.2.2022</u>**

הריני מתכבדת להגיש נייר עמדה לקראת הדיון בנושא "הקשר בין תכנון, השלמת תשתיות ותשתיות חשמל לבעיית הפסקות החשמל החוזרות ונשנות ביישובי החברה הערבית" שיתקיים ביום 14.2.2022 בשעה 10:00 בוועדה.

1. מזה כחודש ימים סובלים אלפי תושבים ערבים ביישובים הערביים, לקוחות רשומים של חברת החשמל, מהצפון ועד לדרום, מניתוקי חשמל יומיים במשך שעות רבות כל יום.

2. לעמדתנו, האחריות לאספקת חשמל היא של מדינת ישראל. חברת החשמל צריכה ליישם את מדיניות הממשלה, את החקיקה ואת הנחיות רשות החשמל – הרגולטור של משק החשמל. אנו קוראים לוועדה לפעול לחיוב כלל הגורמים הרלוונטיים לפתרון הבעיה לאלתר, וכן לפעול לפתרון ארוך טווח וליישום החקיקה בתחום.

3. משיחות עם תושבים ולפי הדיווחים בכלי התקשורת, כתוצאה מניתוקי החשמל הקבועים והנרחבים בשכונות הערביות, חלק מהלקוחות של חברת החשמל נטשו את בתיהם בלילות הקרים ועברו לבתי מלון. לקוחות אחרים הרשומים בחברת החשמל ישבו במכוניותיהם והפעילו חימום כפיתרון יצירתי, כשהטמפרטורה צנחה. בנוסף לכך, היו לקוחות שאיבדו אמון בחברת החשמל והחליטו על אף המצב הכלכלי הקשה לקנות גנרטור בעשרות אלפי שקלים כדי לספק חשמל לבתיהם, משפחותיהם והחולים שבהם אשר זקוקים יותר מכל לאספקת חשמל סדירה, חלקם מצויים בסכנת חיים אמיתית ללא חשמל.

4. בהתאם לתשובה שקיבלנו מטעם חברת החשמל מיום 26.1.2022 נמסר, כי "כפי שהתרענו במשך שנים, בשל האיסור שחל על חיבור חשמל לבתים בבניה לא חוקית, נוצר מצב שבו רשת החשמל בחלק מהיישובים הערביים עמוסה בחיבורים לא מוכרים ושלא בוצעו על ידי חברת החשמל. הפתרון לבעיה הקשה הזו הוא אחד: לאפשר לחברת החשמל לחבר את כל הבתים ביישובים הללו לחשמל, ורק שינוי חוק, כך שנוכל לחבר כל בית לרשת החשמל, יכול לפתור את הבעיה". עוד נמסר, כי חברת החשמל עובדת מסביב לשעון כדי לתקן את הנזקים של רשת החשמל, אך "בגלל הבעיה המערכתית, התיקונים מחזיקים מעמד זמן קצר וקיימת פגיעה מהותית בתשתיות".

האגודה לזכויות האזרח בישראל (ע"ר) | جمعية حقوق المواطن في اسرائيل | The Association for Civil Rights in Israel (ACRI)
נחלת בנימין 75 תל אביב 6515417 | شارع نحلات بنيامين 75 تل ابيب 6515417 | 75 Nahalat Binyamin St. Tel Aviv 6515417
טלפון | هاتف: 03-5608185 Phone: פקס | فاكس: 02-6521219 :Fax
www.acri.org.il | Abir@acri.org.il

5. הבנייה ללא היתרים בחברה הערבית קיימת בשל מגוון סיבות וחסמים, שנובעת בין היתר: ממצוקת דיור חריפה, ממחסור בתוכניות בנייה מפורטות ביישובים הערביים, מחוסר בעתודות קרקע, מהיעדר ייצוג בגופי התכנון והבנייה, מאפליה בשיווק דירות בשוק החופשי, מוועדות הקבלה ביישובים קטנים ועוד (ר' דו"ח אלאלוף, הוועדה למלחמה בעוני בישראל, חלק 2, עמ' 162-164 (2014)). הביקוש לדיור ביישובים הערבים הגיע ל-12,000 – 13,000 בשנה, אך קצב הבנייה לא מדביק את קצב הביקוש. לפי כלל ההערכות, קיים מחסור מצטבר של 5,000 יחידות דיור בשנה. מזה שני עשורים נכשלות החלטות ותוכניות ממשלתיות לספק מענה הולם לפתרון בעיית הדיור בחברה הערבית (ר' מבקר המדינה, **דוח ביקורת שנתי 69ב**, מאי 2019, עמ' 546).

6. התופעה של בנייה ללא היתר בחברה הערבית והחיבור של אותם בתים לרשת החשמל היא תופעה מוכרת וידועה לכלל הרשויות והגורמים. יחד עם זאת, תופעת ניתוקי החשמל הנרחבים של שכונות שלמות בעשרות יישובים ערביים ובמשך שעות ושבועות ארוכים היא ***תופעה חדשה***. **ההסברים של חברת החשמל אינם מתיישבים עם העובדה שלא חל שינוי בתשתיות ביישובים הערביים בהשוואה לשנה הקודמת, וכי בעבר לא היו ניתוקי חשמל במספר כה רב של יישובים כפי שאנו עדים לו היום**. בכל שנה חברת החשמל ידעה להתמודד עם הבעיות של רשת החשמל וסיפקה לצרכנים פתרונות יסודיים שמחזיקים מעמד.

7. ניתוקי החשמל הנרחבים והיעדר טיפול ראוי, יסודי ומהיר של חברת החשמל פוגעים בזכויותיהם של התושבים הערבים לכבוד, לקיום בכבוד, לפרנסה, לבריאות ולחינוך. כמו כן, הם פוגעים בזכותם לאספקת חשמל סדירה, שרק לאחרונה בית המשפט העליון הכיר בה כחלק מזכות היסוד לקיום אנושי בכבוד:

> "לכאורה, החשמל אינו "מתת טבע" ומרבית שנותיה של האנושות חלפו בלעדיו. במציאות החיים כיום השימוש בחשמל הוא בסיס לפעילויות חיוניות רבות שחלקן קשורות בטבורן לצורכי קיום במובן הצר. פעולות שהן חלק בלתי נפרד משגרת היום-יום כגון חימום או קירור הבית, בישול או כביסה תלויות בחיבור לחשמל. כך גם השימוש במחשב לצורכי לימודים או עבודה. קשה אפוא לחלוק על כך שאספקת חשמל בסיסית נחשבת כיום למצרך חיוני הדרוש לקיום אנושי בכבוד. [...] הזכות לאספקת חשמל היא בעלת זיקה מובהקת לזכות לקיום מינימלי בכבוד, שהוכרה זה מכבר בפסיקתנו כחלק מהזכות החוקתית לכבוד האדם" (בג"ץ 4988/19 **רוזנצווייג מויסה נ' הרשות לשירותים ציבוריים חשמל** (פורסם בנבו, 20.01.2022, פסקאות 65 ו-70 לפסק דינה של השופטת דפנה ברק ארז)).

8. בנוסף קבע בית המשפט, כי יש מצבים בהם ניתוק מחיבור לאספקת חשמל רציפה משמעו פגיעה בבריאות, ואף בחיים, עבור חלק מן הצרכנים שמצויים במצבים רפואיים שונים. בית המשפט הורה לרשות החשמל להסדיר אמות מידה בהתאם ואף להרחיב את תחולתם של המידה שמסדירות כבר היום את אספקת החשמל ואוסרות על ניתוק צרכנים שחשמל חיוני לבריאותם ולחייהם.

9. מעולם לא היינו עדים למצב כזה, שבו תושבים ערבים בכל הארץ יושבים שעות ארוכות ללא חשמל. **חברת החשמל רשאית, כמובן, לפעול לשינוי חקיקה ולחיבור בתים לחשמל**, ללא קשר למצב התכנוני, ודאי נוכח חשיבותה של הזכות לחשמל כחלק מכבוד האדם. **יחד עם זאת, על חברת החשמל החובה עדיין לטפל באופן יסודי בבעיות החשמל ביישובים הערבים ולספק פתרונות מעשיים לציבור לקוחותיה שמשלם ועומד בהתחייבויותיו, כפי שעשתה במשך שנים רבות**.

10. בעיית החיבורים לרשת החשמל, ככל שזהו ההסבר לתופעת הניתוקים הנרחבת, ידועה זה מכבר לחברת החשמל ולכן מחדלה להיערך בהתאם לקראת עונת החורף אינו מתקבל על הדעת. נבקש מן הוועדה ברשותך לפעול על מנת לחייב את רשות החשמל ואת חברת החשמל לפעול לאלתר, ולתעל את המשאבים הנחוצים לשם פתרון מהיר של בעיית החשמל.

בכבוד רב,

עביר ג'ובראן דכוור, עורכת דין